

KUNNSKAPSDEPARTEMENTET

Strategi

Kompetanse for kvalitet

Strategi for etter- og videreutdanning
2012–2015

KUNNSKAPSDEPARTEMENTET

Strategi

Kompetanse for kvalitet

Strategi for etter- og videreutdanning
2012–2015

Innhold

Kompetanse for bedre resultater	6
En bred strategi for kompetanseutvikling	8
Nasjonalt samarbeid om strategien	10
Lokal forankring.....	12
Profesjonsrettet videreutdanning i en ny strategiperiode	14
Etterutdanning i en ny strategiperiode.....	17
Rektorutdanningen i en ny strategiperiode	18

Kompetanse for bedre resultater

En viktig forutsetning for elevenes læring er lærere med høy faglig og pedagogisk kompetanse og kompetente skoleledere. Norske lærere har i høy grad utdanning som lærere. Samtidig er det en utfordring at mange av dagens lærere i grunnskolen ikke har noen faglig fordypning med studiepoeng i fagene de underviser i, og at bare en liten andel har fordypning på minst 60 studiepoeng. Det er også betydelige forskjeller i faglig fordypning blant lærerne i videregående opplæring.

Lav grad av formell kompetanse er en nasjonal utfordring. Kompetanseutviklingen er et kommunalt og fylkeskommunalt skoleeieransvar som må være forankret i lokale behov i den enkelte kommune og fylkeskommune, på den

enkelte skole og hos den enkelte lærer. Samtidig har statlige utdanningsmyndigheter et medansvar og en rolle i etter- og videreutdanningen. Et godt samspill mellom utdanningstilbydere, skoleeiere, statlige myndigheter og arbeidstakerorganisasjonene er en forutsetning for å få til en god etter- og videreutdanning.

Gjennom strategien *Kompetanse for kvalitet* har skoleeiere, lærere og nasjonale utdanningsmyndigheter siden 2009 brukt betydelige ressurser på videreutdanning i prioriterte fag og områder. Strategien har i første periode hatt studietilbud med høy kvalitet, tilfredse deltakere og høy grad av gjennomføring. Finansieringen og organiseringen av videreutdanningen har vært en utfor-

dring for mange skoleeiere, noe som har ført til færre deltakere enn ønskelig. Rektorutdanningen, som nå er tatt inn i strategien, har hatt høy søkning og tilfredse deltakere. Staten har i perioden også bidratt med betydelig midler til etterutdanning innenfor prioriterte områder.

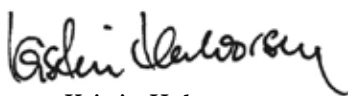
I utarbeiding og gjennomføring av strategien *Kompetanse for kvalitet* har det vært et nasjonalt samarbeid mellom KS, arbeidstakerorganisasjonene, lærerutdanningene og statlige utdanningsmyndigheter om videreutdanning. Partene har blitt enige om å utvide strategien til å gjelde all satsing på etter- og videreutdanning, inkludert rektorutdanningen, der staten bidrar med midler. Partene har videre blitt enige om prioriteringer av fag og områder for videreutdanningen i en ny periode 2012–2015 og om ny modell for finansiering.

I den nye perioden skal videreutdanningen fortsatt rettes mot fag og områder det på landsbasis er særlig behov for å styrke.

Den høye kvaliteten på tilbudene skal videreføres. Partene vil legge vekt på at lærerutdanningsregionene benyttes aktivt både i utviklingen av tilbud og til å styrke samarbeidet mellom partene lokalt.

Partene har som mål at den felles innsatsen gjennom strategien *Kompetanse for kvalitet* skal bidra til bedre muligheter for etter- og videreutdanning for det pedagogiske personalet som et viktig ledd i å bedre kvaliteten i opplæringen. I tillegg kan høyere faglig kompetanse gi lærere og skoleledere bedre omdømme og høyere status i samfunnet, noe som både kan øke rekrutteringen til yrket og få flere til å stå lenger i yrket.

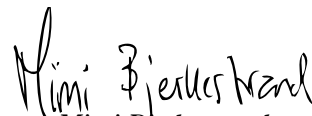
Dette strategidokumentet uttrykker rammene for samarbeidet om kompetanseutvikling. Partene skal møtes jevnlig for å vurdere gjennomføringen og foreta justeringer og prioriteringer. Målet er at den felles innsatsen skal bidra til å styrke kvaliteten i skolen.

Kristin Halvorsen
Kunnskapsminister

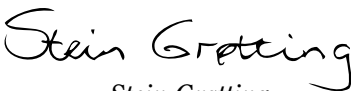
Halvdan Skard
KS

Mimi Bjerkestrand
Utdanningsforbundet

Gro Elisabeth Paulsen
Norsk Lektorlag

Stein Grøtting
Skolenes landsforbund

Solveig Hvidsten Dahl
Norsk Skolelederforbund

Knut Patrick Hanevik
Nasjonalt råd for lærerutdanning

En bred strategi for kompetanseutvikling

Satsing på kompetanseutvikling i skolen har tre hovedelementer:

- videreutdanning
- etterutdanning
- rektorutdanning

I den nye strategiperioden 2012–2015 er videreføring av satsingen på videreutdanning strategiens hovedområde. I tillegg er strategien utvidet til å omfatte etterutdanning der staten bidrar med midler og rektorutdanningen.

En felles strategi for kompetanseutvikling vil gjøre sammenhengen mellom etter- og videreutdanning og rektorutdanning mer tydelig. Kommuner og

fylkeskommuner har som skoleeiere ansvar for å ha riktig og nødvendig kompetanse på skolene. Ansvaret omfatter å ha et system som gir lærere og skoleledere nødvendig kompetanseutvikling. En bedre sammenheng mellom alle statlige bidrag til kompetanseutvikling kan gjøre lokal og regional planlegging av kompetanseutvikling enklere.

For lærerutdanningene vil den kompetansen som de bygger opp for å tilby etter- og videreutdanning, være relevant for alle typer kompetanseutvikling, også for grunnutdanningen av lærere. Det gir lærerutdanningene bedre mulighet til å se helheten i deres totale arbeid

med kvalifisering av lærere.

Systematisk og kontinuerlig kompetanseutvikling forutsetter dyktige skoleledere og skoleeiere. Rektorutdanningen kan bidra til

synliggjøring av rektors ansvar for å legge til rette for lærernes kontinuerlige kompetanseutvikling.

Formål

Formålet med Kompetanse for kvalitet – Strategi for etter- og videreutdanning er å styrke elevens læring og motivasjon i grunnopplæringen ved å øke læreres og skolelederens kompetanse.

Læreres faglige, fagdidaktiske og pedagogiske kompetanse skal videreutvikles gjennom å gi målrettede og landsdekkende tilbud om videreutdanning. Den nasjonale rektorutdanningen videreføres som en del av strategien. Det skal samtidig gis tilbud om etterutdanning innen statlig prioriterte fag og kompetanseområder. Strategien skal bidra til å øke lærere og skolelederens status og styrke tilliten til skolens kvalitet.

Delmål for perioden 2012–2015

1. *Satsingen på videreutdanning har som mål å bedre elevenes resultater i prioriterte fag ved å øke antall lærere som har faglig og fagdidaktisk kompetanse opp til 60 studiepoeng. Gjeldende kompetanseforskrift er et viktig grunnlag for videreutdanningen*
2. *Satsingen på etterutdanning har som mål å øke lærernes kompetanse gjennom etterutdanning på prioriterte fag og områder*
3. *Satsingen på rektorutdanningen har som mål å styrke skolelederens kompetanse gjennom det nasjonale rektorprogrammet*

Nasjonalt samarbeid om strategien

Partenes roller og ansvar

Nasjonalt samarbeid om strategi for etter- og videreutdanning, inkludert rektorutdanningen, krever at partenes ansvar og oppgaver er klart definert. Utgangspunktet er at skoleeier har ansvar for å ha riktig og nødvendig kompetanse i sine skoler og for å ha et system som gir mulighet til nødvendig kompetanseutvikling, slik det er fastsatt i opplæringsloven § 10-8. Denne strategien omfatter statens økonomiske bidrag til skoleeierne i deres arbeid med å oppfylle lovens krav. Dersom man skal lykkes med dette arbeidet, forutsettes det et nært samarbeid mellom alle berørte parter på nasjonalt, regionalt og lokalt nivå.

Nasjonale utdanningsmyndigheter skal

- på grunnlag av de årlige statsbudsjettene bidra med statlige ressurser til etter- og videreutdanning
- samarbeide med universitets- og høyskolesektoren, skoleeierne og arbeidstakerorganisasjonene om prioriteringer og omfang av studietilbudene
- gjennom Fylkesmannen bidra til regionalt samarbeid og koordinering mellom partene som inngår i strategien
- i samarbeid med partene fastsette mål og nasjonale prioriteringer for videreutdanningen for lærere
- ha ansvar for rapportering om etter- og videreutdanningen og gjennomføre nødvendige evalueringer

- fordele ressurser og føre kontroll med bruk av midlene

Kommuner og fylkeskommuner skal

- forankre strategien for etter- og videreutdanning i egen organisasjon
- kartlegge behov for kompetanseutvikling hos det pedagogiske personalet og på den enkelte skole i samarbeid med partene
- i samarbeid med organisasjonene lage plan for kompetanseutvikling for pedagogisk personale og skolelederne der statlig finansierte tiltak inngår som en integrert del, og forankre planen politisk
- delta i satsingen på videreutdanningen for lærere gjennom å legge til rette for deltakelse, dekke en andel av vikarutgiftene og utgifter til reise, opphold, læremidler m.v.
- samarbeide med organisasjonene og lærerutdanningsinstitusjonene om kvalitet, relevans, tilrettelegging og tilpasning av tilbudene om etter- og videreutdanning
- foreta nødvendige evalueringer av gjennomføringen av lokale planer i samarbeid med partene

KS skal

- bidra til å forankre systemet for etter- og videreutdanning i kommunesektoren
- informere og motivere kommuner og fylkeskommuner til å delta i satsingen
- motivere arbeidsgiverne til, sammen med arbeidstakerorganisasjonene, å utvikle systematiske planer for kompetanseutvikling av det pedagogiske personalet der statlig finansierte etter- og videreutdanning inngår
- stimulere til samarbeid lokalt og regionalt mellom kommuner og fylkes-

kommuner, arbeidstakerorganisasjonene og universiteter og høyskoler om kompetanseutvikling

- i samarbeid med partene bidra med å fastsette mål, nasjonale prioriteringer og kvalitetskrav for etter- og videreutdanningen

Arbeidstakerorganisasjonene skal

- bidra til å forankre systemet for etter- og videreutdanning hos medlemmene og motivere til deltakelse
- bidra til lokalt samarbeid med arbeidsgiver om langsiktige planer for kompetanseutvikling for det pedagogiske personalet
- samarbeide lokalt og regionalt med kommuner og fylkeskommuner og universiteter og høyskoler om kompetanseutvikling
- i samarbeid med partene bidra med å fastsette mål, nasjonale prioriteringer og kvalitetskrav for etter- og videreutdanningen

Universitets- og høyskolesektoren skal

- tilby etter- og videreutdanning med høy kvalitet på de prioriterte områdene og på andre områder som er etterspurt, tilpasset skoleeiers behov og lærernes arbeids- og studiesituasjon
- gjennom regionalt samarbeid med kommuner og fylkeskommuner og arbeidstakerorganisasjonene utvikle faglig solide, forskningsbaserte og praksisnære tilbud om videreutdanning for lærere på inntil 60 studiepoeng på prioriterte områder
- i samarbeid med partene bidra med å fastsette mål, nasjonale prioriteringer og kvalitetskrav for etter- og videreutdanningen

Lokal forankring

Kommunene, fylkeskommunene og private skoleeiere har ansvar for kompetanseutvikling av egne ansatte slik det blant annet er fastsatt i opplæringsloven § 10-8. På det lokale nivået må derfor tiltakene i denne strategien inngå i en helhetlig lokal plan som omfatter alle typer kompetanseutviklingstiltak for målgruppene. Arbeidet med utvikling og gjennomføring av planen skal skje i samarbeid med arbeidstakerorganisasjonene. For en del kommuner vil det være naturlig å samarbeide regionalt, både om å kartlegge kompetansebehov og om å organisere og gjennomføre konkrete tiltak.

Forskning viser at endringer som skal bidra til å styrke kvaliteten i opplæringen, må bygge på lokale erfaringer og utfordrin-

ger. Lokale tiltak og prioriteringer må derfor ta utgangspunkt i skoleeiers, skolens og lærernes kartlagte behov for videreutdanning.

Etter- og videreutdanning er en ressurs for den enkelte lærer, skole og skoleeier. Etter- og videreutdanningen må derfor inngå både som en del av den enkelte lærers og skoleleders karriereutvikling og som et ledd i skoleeieres og skolens planer for å utvikle kompetansen, inklusive skoleledernes kompetanse. Til videreutdanningstilbudene skal skoleeierne normalt prioritere lærerne ved skoler og i fag med store mangler i faglig kompetanse.

Den enkelte skole og skoleeier bør arbeide for å utvikle en delingskultur for

ny kompetanse på den enkelte skole og i den enkelte kommune eller fylkeskommune. Skoleeier kan lokalt legge inn forutsetninger om kunnskapsdeling for den som deltar i videreutdanningen, for eksempel gjennom deltakelse i faglige nettverk på skolen eller mellom skoler. Skoleeier har ansvar for å legge til rette for at denne kunnskapsdelingen skal kunne gjennomføres. Skoleeier skal også sikre medinnflytelse og medbestemmelse for medarbeiderne og arbeidstakerorganisasjonene, slik at den enkelte lærer ser kompetanseutvikling som en naturlig del av utøvelsen av yrket.

Regionalisering

Lærerutdanningsinstitusjonenes arbeid med etter- og videreutdanning skal bidra til å utvikle et godt trepartssamarbeid mellom lærerutdanningen, skoleeierne og lærerorganisasjonene. Lærerutdanningsinstitusjonene i hver region skal samarbeide om utvikling av tilbud slik at det om mulig tilbys videreutdanning i regionen på prioriterte områder i strategien.

Profesjonsrettet videreutdanning i en ny strategiperiode

Videreutdanning er en prioritert nasjonal satsing. Studier viser at høy faglig kompetanse har stor betydning for elevenes utbytte av opplæringen. Høyere faglig kompetanse vil gi lærere bedre omdømme og høyere status i samfunnet. Det kan bidra til bedre rekruttering og til at lærerne står lenger i yrket.

Videreutdanningen skal bidra til å redusere andelen lærere i grunnskolen som har lav formell faglig fordypning i fagene de underviser i. En del morsmåslærere har behov for større bredde i sin faglige kompetanse. Det er betydelige forskjeller i faglig fordypning blant lærerne i videregående opplæring. For

å følge utviklingen bør det gjennomføres undersøkelser av lærernes kompetanse på skolenivå i forkant av hver ny strategiperiode.

Forskriften for lærerkompetanse har økt kravene til nyansatte lærere. Selv om forskriften bare gjelder nyansatte, sender den samtidig et klart signal om hvilken kompetanse som er forventet av dagens lærere.

Videreutdanning som omtales i dette dokumentet, vil gi deltakerne videreutdanning i et omfang på inntil 60 studiepoeng i det enkelte fag eller område. Satsingen vil omfatte både de som ikke har fordypning i faget fra tidligere, de

som har noe fordyping, og de som eventuelt vil la videreutdanningen inngå i en mastergrad.

Satsingen på videreutdanning er statens bidrag til skoleeierne for at lærerne raskere skal nå den standarden som er satt for hvilken kompetanse de bør ha i undervisningsfagene. Videreutdanningen skal målrettes mot fag og områder det er særlig behov for å styrke på landsbasis og være rettet inn mot lærere som profesjonsutøvere.

Form og innhold i videreutdanningen

Studiene skal være bygd opp av moduler som til sammen gir 60 studiepoeng i faget/området. Modulene skal normalt være på minst 15 studiepoeng for å gi god fleksibilitet for lærere og skoleeiere. Studiene skal kunne tilrettelegges og gjennomføres som fjerntudier så langt det er mulig ut fra fagets egenart.

Studiene skal gi både faglig og fagdidaktisk kompetanse i faget. Det er nødvendig med både solid fagkompetanse og evne til å formidle faget på en variert og tilrettelagt måte som motiverer elevene og gir dem kunnskap og forståelse. Det fagdidaktiske innholdet i tilbudene skal legge vekt på det vi vet om god praksis ut fra forskning og erfaring.

Tilbudene skal i betydelig grad være praksisrettet ved at deltakernes egen yrkespraksis i størst mulig grad skal knyt-

tes til og brukes som utprøvningsarena og refleksjonsgrunnlag for videreutdanningen. Tilbudene skal bidra til en mer variert, praktisk og relevant opplæring for elevene.

Videreutdanningen skal videre ivareta sentrale elementer i Kunnskapsløftet som vurdering i fagene, tilpasset opplæring, bruk av IKT i fagene samt vektlegging av grunnleggende ferdigheter på det enkelte fags premisser.

Prioritering av fag og dimensjonering av tilbud

En andel av studieplassene som det gis støtte til, er videreutdanningstilbud som er særskilt opprettet for denne satsingen. Lærerutdanningsinstitusjonene skal utvikle og gjennomføre tilbud i de prioriterte fagene og områdene. De fleste tilbudene skal om mulig tilbys i hver region for å gjøre dem mer tilgjengelige for flere lærere. Det vil også være rom for studier som skoleeier og UH-institusjonene i samarbeid med lærerorganisasjonene utvikler i fellesskap, eller eksisterende tilbud som skoleeiere kjøper fra UH-institusjonene.

I strategiperioden vil det være en strammere prioritering av studietilbud enn i forrige strategiperiode. Prioriteringene må også ses i sammenheng med den totale dimensjoneringen av videreutdanningen.

I strategiperioden 2012–2015 prioriteres følgende fag og områder:

1. *videreutdanning i fagene norsk og samisk, matematikk og engelsk tilbys i om lag i samme omfang som i forrige strategiperiode*
2. *videreutdanning i leseopplæring og rådgiving tilbys, men i et lavere antall enn i forrige strategiperiode*
3. *tilbud i fagene mat og helse, kroppsøving, musikk og kunst og håndverk justeres ut fra etterspørsel*
4. *tilbud til lærere i videregående opplæring prioriteres ut fra skoleeiers lokale behov*
5. *det arbeides videre med å utvikle tilbud til lærere i yrkesfaglige utdanningsprogram*
6. *det utvikles og gis tilbud til lærere i andrespråkspedagogikk*

Utvikling av lærernes kompetanse gjennom videreutdanning krever forutsigbarhet og langsiktighet slik at de ulike aktørene og deltakerne har tillit til og opplever at tilbudene fungerer hensiktsmessig i en langsiktig planlegging. Det gjelder både ut fra den enkelte lærers yrkesmessige behov, og ut fra skolens, skoleeiers og nasjonale myndigheters behov. Samtidig må det skapes realistiske forventninger til omfanget av videreutdanningen og forståelse for nødvendigheten av prioriteringer både lokalt og nasjonalt.

Finansiering av videreutdanningen

Strategien for videreutdanning forutsetter at staten finansierer utvikling av studietilbudene og tilbyr kommuner og fylkeskommuner et visst antall studie-plasser. Staten tildeler i samarbeid med lærerutdanningsregionene, utvalgte UH-institusjoner med høy kompetanse på området midler til å utvikle tilbudene.

Det er en forutsetning at tildelingen av midler og gjennomføringen av videreutdanningen skjer på en måte som ivaretar geografisk spredning og behovet for regionalt samarbeid både mellom skoleeiere og UH-institusjonene i regionene.

Partene er enige om at de som deltar i videreutdanning, må frigjøres fra deler av sine ordinære oppgaver. En tar utgangspunkt i at arbeidet som legges ned for å ta 60 studiepoeng, tilsvarer et arbeidsår. Statlige utdanningsmyndigheter gir tilskudd til 50 prosent av vikarkostnadene til skoleeiere som har fått tildelt studie-plasser. Skoleeier dekker 25 prosent av vikarkostnadene samt kostnader til reise, opphold, læremidler og annet til studiene. De resterende 25 prosent er lærerens eget bidrag i form av bruk av egen tid.

Det utvikles kriterier for prioritering av studieplassene i samarbeid mellom partene dersom det viser seg å være flere som ønsker videreutdanning enn hva det er midler til.

Etterutdanning i en ny strategiperiode

Etterutdanningen skal bidra til å øke elevenes læringsutbytte. Med etterutdanning menes all planlagt og systematisk kompetanseutvikling som ikke gir studiepoeng. Etterutdanningen kan være individuell, gruppebasert eller skolebasert.

Den statlige støtten til etterutdanningen skal målrettes mot fag og områder som det særlig er behov for å styrke på landsbasis. Satsingene på etterutdanning skal være i tråd med de føringer om kompetanseutviklingstiltak som gis i ulike meldinger, satsinger og strategier. Etterutdanningen skal være rettet inn mot lærere som profesjonsutøvere og skolen som lærende organisasjon.

Viktige prioriteringer fra nye stortingsmeldinger er blant annet regne- og

leseopplæring, klasseledelse, vurdering for læring, spesialpedagogikk og andrespråkspedagogikk.

Mange kommuner og fylkeskommuner gjennomfører svært mange etterutdanningstiltak for lærere og skoleledere utenfor Kompetanse for kvalitet. Dette er også kompetanseutvikling som øker både læreres og skolelederes kompetanse, styrker skolene som organisasjoner og på den måten legger til rette for bedre forutsetninger for elevenes læring. Både kompetanseutvikling som helt eller delvis finansieres med statlige midler, og annen kompetanseutvikling som skoleeier gjennomfører, skal inngå i en helhetlig plan for kompetanseutvikling, jf opplæringsloven § 10-8.

Rektorutdanningen i en ny strategiperiode

Det nasjonale utdanningstilbudet for rektorer videreføres. Gjennom rektorutdanningen ønsker staten å gi rektorer et opplæringstilbud som gir oppdatert kompetanse og er stimulerende, relevant og praktisk anvendbart. Målet med utdanningen er at den enkelte rektor skal bli bedre i stand til å utføre sine lederoppgaver i den praktiske hverdagen.

Det er lagt til grunn at skoleeier har ansvar for å ha gode skoleledere. Det nasjonale utdanningstilbudet for rektorer skal være statens bidrag til skoleeierne for at skole-

lederne raskere skal få økt kompetanse slik at de er bedre rustet i sin yrkesutøvelse.

Gjennom utdanningen skal rektor få en klarere forståelse av sin lederrolle og få økt styrke til å stå i rollen. Utdanningen skal også gi kompetanse og redskaper til å løse de viktigste utfordringene som en rektor vil stå overfor.

Det er blitt åpnet for at lærere kan søke om opptak til rektorutdanningen. Det vil bidra til økt rekruttering til rektoryrket og sikre at flere nye rektorer starter opp med formell lederkompetanse.

Utgitt av:
Kunnskapsdepartementet

Offentlige institusjoner kan bestille flere
eksemplarer fra:

Departementenes servicesenter
Internett: www.publikasjoner.dep.no
E-post: publikasjonsbestilling@dss.dep.no
Telefon: 22 24 20 00

Publikasjonskode: F-4269 B
Foto: Steinar Myhr/NN
Illustrasjon og Design: AIT Oslo AS
Trykk: AIT Otta AS 12/2011 – opplag 2000

